

En våg mot en utskärskobbe

Viola Renvall, finländsk lärare och författare. Behövs det en påminnelse om henne? Hon var född 1905 och dog 1998; och vi är många som har henne i vårt "lyriska husapotek".

TEXT: META TORVALDS

BILD: HÅKAN EKLUND

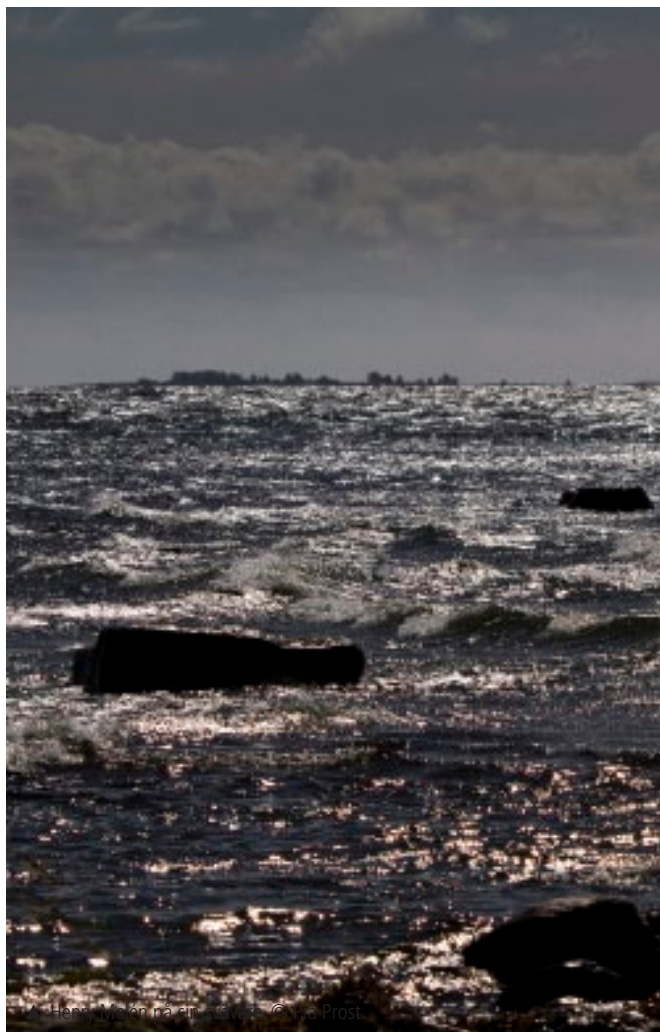
Hon är, som Bror Rönnholm har formulerat det i Åbo Underrättelser, "en av vår litteraturs stora tröstgiverskor", en av de få icke-rimmande vars centrala strofer folk kan utantill. Så bra känner endel henne. Men en sida av Viola, den havsvända, syns mig märkligt obeaktad i Åboland. Ganska få har insett hur mycket av hav som finns i hennes dikter och hur personligt hon brukar temat.

RELATIONEN inleddes tidigt. Under uppväxtåren i Tammerfors fick Viola uppleva sommarveckor vid Finska viken. Dem minns hon, 70 år gammal, i dikten "Flickan och havet":

*Varje morgon simmade hon ut
och gav sig åt havet,
den väldiga oceanen,
utan förbehåll
i sval lidelse.
Hon stod länge
på klipporna efteråt.
Tankfull och tyst.*

Slutraden lyder: "Alltid bar hon havet inom sig."

EFTER STUDIER och en del lärarår vid "Näsijärvis dunkla våg" kom hon som hustru till Hjalmar Krokfors först till Esses sagoskogar och midsommarljus, och sedan till Kronobys landskap, som charmerade henne med sin "saliga öppenhet". Hänförd tog hon mark bland människor som till språk och kynne kändes nära. Och även hav fanns inom räckhåll, men sågs här som en farlighet. Men när familjen fick sitt tredje barn är det en seg-

lare "en son av hav och vidder" som modern välkomnar i en dikt från år 1947. Han har kommit till henne "seglande i en liten vit slup genom varandets gränslösa rymd":

*mörka var vågorna
och skumbetäckta
och regnet piskade havets yta
den natten, då ditt segel
flög däröver,
den natten, då du nådde
din moders kust.*

"Till ett barns själ" lyder titeln på dikten och slutorden är: "I dina ögon ser jag alljämt den rymd / ur vilken du kom".

ATT ÅR 1950 flytta till Pargas var svårt. Ännu fyra år efter omplanteringen skrev Viola: "Att vara främling är ofrånkomligt – O vita nätter i en fjärran slättbygd / min kärlek tillhör er."

Men småningom blev också Åboland viktigt. Här återfick hon havet, som blev stor inspirationskälla för både henne och Hjalmar. I "Vintergäck" år 1979 minns hon ödemarksskogarna och solslätten i norr, men också fjärdarna i söder och slår fast: "Landskap som format mig".

*Hur kan en människa
bli ett träd
eller skymningsgrenar?
Eller ett grönt strå,
som viskar i vinden?
Eller en våg
mot en utskärskobbe?
Fråga inte. Jag vet inte.
Jag bara är det.*

"Min själs snäcka bevarar havets sång/Närhelst jag vill kan jag lyssna", skriver Viola i en dikt i boken "Innerst" år 1962. I den har hon ännu en lov-sång till havet, formad en kväll när sommarn snart är höst och fuktig vind doftar fän och salt. Andra strofen:

*Havets gråa skönhet
vill jag prisa
Intet billigt klipbar
vid dess åsyn.
Linjeren och fast
och med en kärhet,
som ger själen
mod att övervinna
det som dagligdags
skall övervinnas,
futtighetens kiselgrus i skorna.*

*Havets gråa böljegång en mulen
kväll.*

INTE BARA UNDER seglingarna, utan året runt, ser hon och hört hon havet, också då "Vinterstormen vräker snö på gården/Termometern visar minus tio".

*När jag blundar
kan jag höra havet,
kan jag drömma
att jag sover i kajutan.
Det är sommar,
långseglats och solvarmt.
Fågelskri och kobbar.
Vi har kurs på Utö
Mil på mil i förlig vind mot Utö.*

Det är seglarens värld Viola beskriver, men bilden är aldrig ytlig eller glättad. Hon hänförs inte av solglittret på vågorna. Att segla nattetid gav extra mycket flykt åt hennes fantasi.

Levande människor är det ganska ont om i hennes havsvärld. Själva elementet, landskapet och rymden över det, är henne nog. Men de tömda öarna och de som levat på dem finns med. Så i dikten "Kontakt" från året 1979. Ett stycke ur den:

*Den ensamhet jag känner
är skymningen över ön
där ingen längre bor.
Vattenvidderna är tysta
och nakna,
men i sorlet vid strandstenarna
talar någon till mig.
å blir ensamheten
en lågmäld röst.*

VIOLA RENVALL föddes och dog på dagar under eller nära påsk. Det känns därför naturligt att sluta detta axplock ur hennes havsdikter med strofer ur en om heter "Morgon":

*En gång skall jag vakna.
Då står över havet
uppståndelsens morgon blå.
Då hör jag
en sjungande dyning sakta
mot utskärets hållar slå.*

*Jag känner mig
äntligen hemma
och underligt stilla och fri.
Men vida kring vatten
står gryningens dimma
med töckengestalter i.*

*Vid solvägen byggd
över vågornas vila
de samlas att tigande se,*

*då långsamt
de gyllene portarna öppnas
och morgonens under skall ske.*

"Hon bar alltid havet med sig". Det tycker jag vi skall minnas i Åboland. Att samla Viola Renvalls havslyrik i en bok, med inslag också av Hjalmar Krokfors, är en tanke som har aktualiserats, bland annat i samband med hundraårsjubileet av Hjalmars födelse som firades grundligt i Österbotten 2004. ♦

Artikelförfattaren

Meta Torvalds är fil.dr h.c. och tidigare chefredaktör för Åbo Underrättelser.

Adress: Tavastgatan 30 B 14, 20700 Åbo

FOTNOT: Texten har ingått i Åbo Underrättelser 6.4.2005, i samband med att det var 100 år sedan Viola Renvall föddes.